

*Emilian TILIBAȘA**

ȘTEFAN HAGHI ȘTEFAN ÎN ARHIVELE SECURITĂȚII

Ștefan Haghi Ștefan in the Archives of Securitate

Abstract: Ștefan Haghi Ștefan was an important figure of the National Liberal Party in Galați, and one of the city mayors during the interwar. Although his mandate as a mayor was short-termed, Ștefan Haghi Ștefan played a significant role in the city development alongside modern coordinates.

This study brings forth several unedited mentions, present in the Archives of Securitate, referring to the way in which Ștefan Haghi Ștefan was monitored and persecuted by the communist authorities although he was already very old.

Keywords: Ștefan Haghi Ștefan, Galați, National Liberal Party, communism, repression

*

Anul 1925 a fost unul prielnic dezvoltării economiei românești, după Marele Război, rezolvându-se treptat marile probleme care confruntau societatea: problema agrară, electorală și cea financiară. În acest context mi-am permis să-mi opresc atenția asupra unui edil local rămas din păcate în cvasi-anonimat, dar care a reformat în spirit liberal comunitatea locală din care făcea parte. Este vorba despre Ștefan Haghi Ștefan, președintele Comisiei Interimare a Galațiului între 5 ianuarie 1925 – 17 iulie 1926.

S-a născut la 1 decembrie 1880 în Târgul Ocna, Regiunea Bacău. A urmat patru clase primare la Focșani, iar studiile superioare au fost finalizate la Facultatea de Drept a Universității din București în perioada 1898-1902¹. A fost căsătorit cu Sofia Ștefan, soția acestuia fiind născută la 19 ianuarie 1877 în Galați².

Ștefan Haghi Ștefan a fost unul dintre cei mai consecvenți liberali ai județului nostru, astfel acesta se înscrie în Partidul Național Liberal în 1908 și apare în arhivele Securității că a rămas membru până în anul 1925³ la recomandarea unui

* doctorand, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați (emil.tilibasa@gmail.com).

¹ Fond ACNSAS, Dosar Informativ, nr. 404948, V.1, f. 2

² *Ibidem*, f. 4

³ Fond ACNSAS, Dosar Penal, nr.65659, f. 3

alt liberal Ion Atanasiu⁴. Momentul său de vârf în urbea locală a fost anul în care a ocupat postul de președinte al Comisiei Interimare în anul 1925, una dintre variante fiind demisia din partid în acel an sau ascunderea adevărului în timpul interogatoriului din anul 1952 din care reiese ca a fost liberal până în anul 1925. Dar, numele acestuia se află în vârful Partidului Liberal la următoarele congrese și ședințe locale și după anul 1930 în schimb nu se va înscrie în alte partide, așa cum se va întâmpla cu mulți liberali după înființarea Partidului Național Liberal Gheorghe Brătianu. După momentul 23 august 1945 nu va mai activa în niciun alt partid din ”pricina vârstei înaintate”⁵.

Încă din anul 1914 reușește să câștige un portofoliu în Adunarea Deputaților, învingând la numărul de voturi pe marele istoric Nicolae Iorga⁶. De asemenea, a ocupat între anii 1902-1904 postul de Șef Birou la Prefectura județului Covurlui⁷ în 1906-1907 a fost procuror la Tribunalul aceluiași județ, iar în perioada 1919-1920 a fost prefect⁸. De asemenea, a ocupat un post important pentru urbea locală, cel de președinte al Consiliului de Administrație al Casei de Credit a Agricultorilor din Covurlui⁹, această poziție aducându-i un statut privilegiat electoratului din zona agricultorilor din județ, astfel într-o scrisoare pe care o va adresa Mareșalului Ion Antonescu pe când acesta era conducătorul statului, acesta așa se va și recomanda, ”avocat și agricultor din orașul Galați”¹⁰.

A fost decorat în anul 1913 cu medalia „Trecerea Dunării” și în anul 1924 cu ”Steaua României”¹¹ având în timpul Marelui Război gradul de locotenent în Unitatea 11 Siret din Galați¹². De asemenea, în anul 1927 primește din partea Episcopiei ”Dunărea de Jos”, medalia ”Răsplata muncii pentru Biserică”¹³.

Personalitatea lui Ștefan Haghi Ștefan a fost evocată de Dr. C. Angelescu, ministrul Culturii Naționale, care spunea despre liberalul gălățean următoarele: ”A fost cel mai eminent primar pe care l-a avut Galații, care în șapte luni de primariat a construit atât cât n-au putut construi alții nici în 70 de ani, și care pe tot timpul cât a funcționat ca primar și-a trimis salariul său azilului de bătrâni”¹⁴. Ancorat în

⁴ *Ibidem*, f. 3

⁵ *Ibidem*, f. 4

⁶ Paul Păltănea, *Istoria orașului Galați – de la origini până la 1918*, Ed. Partener, Galați, 2008, V.2, p. 236.

⁷ *Tribuna Liberală*, 09.06.1929.

⁸ Fond ACNSAS, Dosar Penal, nr.65659, f. 6

⁹ *Tribuna Liberală*, 04.08.1929.

¹⁰ Fond ACNSAS, Dosar Informativ, nr. 404948, V.2, f. 31

¹¹ Fond ACNSAS, Dosar Penal, nr.65659, f. 3

¹² *Ibidem* f. 5

¹³ *Vestitorul Episcopiei Dunării de Jos*, Organul Consiliului Eparhial, luna mai, 1927, p. 3.

¹⁴ *Tribuna Liberală*, 16.06.1929.

realitatea orașului pe care l-a guvernat începând cu ianuarie 1925, Ștefan Haghi răspunde unor necesități desființând unele dintre taxele urbei, printre care cele pe care le plăteau căruțașii pentru căruțele lor, suma colectată de la aceștia anual se ridica la 833.000 lei. Tot pentru căruțași, s-au desființat *taxele de la bariere*, astfel încât aceștia puteau intra și ieși din Galați fără să mai plătească, această taxă percepută la bariere se ridica anual la 728.729 lei. De asemenea, elimină și *taxa pe câini* care aducea Comunei un venit anual de 48.015¹⁵ lei.

Un alt fapt meritoriu este aprobarea în ședința Consiliului Comunal din 28 februarie 1925 a planurilor și devizului arhitectonic pentru ridicarea Băii Comunale, pe str. Traian colț cu Zimbru. De reținut că la momentul ridicării acesteia, era cea mai mare din țară¹⁶. Este demn de apreciat demersul său în condițiile în care în documentele vremii este consemnat un moment jenant pentru comunitatea locală, și mă refer aici la anul 1924 când o delegație de polonezi a dorit să facă o baie și „cu rușine li s-a spus că nu avem o Baie Comunală”. În acest sens a hotărât în ședința Consiliului Comunal aprobarea planurilor și a devizului întocmit de arhitectul Comunei M. Popescu. Această construcție avea să devină unul dintre importantele edificii ale Galațiului, așa cum se află și azi, bineînțeles reconstruit. Aceasta a fost încă de la început dotată cu un bazin de înot, având un subsol destinat unei băi cu dușuri pentru cetățenii urbei, dar și o spălătorie cu aburi.

Grija pentru concetățenii săi s-a materializat și prin faptul că a continuat unul dintre proiectele de mare importanță, și anume Uzina electrică începută în anul 1924 sub primariatul lui Ioan Prodrom. Cele două motoare au fost comandate de la Uzina Carell Freres Grand Belgia și au costat împreună 569.000 franci belgieni. În luna august a anului 1925 această uzină a fost finalizată, costul total al acesteia fiind de 5.986.000 lei, iar în octombrie același an, uzina era în funcțiune¹⁷.

Pragmatismul său s-a reflectat în faptul că a reușit să folosească excedentul bugetar de 10.000.000 lei rămas din anul 1923 în investiții necesare urbei locale. Ca o consecință a acestei opțiuni politice, veniturile Comunei pe anul 1925 erau în suma de 85.450.851¹⁸. Prin acțiunile sale, Ștefan H. Ștefan reușește să ofere în doar câteva luni în care se va afla la conducerea primăriei orașului, un nou climat al dezvoltării urbane ajutat de o relaxare fiscală evidentă și consider că, această relaxare este un precedent al perioadei interbelice pentru orașul Galați, Ștefan H. Ștefan fiind un lider cu viziuni extinse pentru orașul pe care a avut onoarea sa-l reprezinte.

¹⁵ *Activitatea Consiliului Comunal al Orașului Galați în cursul anului 1925 sub primariatul d-lui Ștefan H. Ștefan*, Tipografia, Lumina, p. 8-9.

¹⁶ *Ibidem*, p. 21.

¹⁷ *Ibidem*, p. 34.

¹⁸ *Ibidem*, p. 8.

Dosarul întocmit de fosta Securitate lui Ștefan Haghi Ștefan cuprinde și câteva documente de dinainte de 1944. Mai interesant este documentul din noiembrie 1941, în fapt o scrisoare adresată Mareșalului Ion Antonescu. Ștefan Haghi începe prin a îi aminti Conducătorului statului că în anul 1907 s-au întâlnit, primul ca procuror al Tribunalului Covurlui, iar Mareșalul fiind pe atunci un "sublocotenent tânăr în Regimentul Roșiori". Totodată îi scrie Mareșalului că a făcut donații considerabile, 30 ha. de pământ și 100.000 lei pentru văduvele cu orfani din Regimentul 11 Dorobanți¹⁹. Plângerea fostului deputat consta în faptul că a fost dat în judecată la Curtea Marțială întrucât unul dintre camioanele sale a fost găsit în lucru pentru moșia sa și nu pentru transportul răniților de război. Fostul deputat apărându-se spunând că "de la ora 20 la 7 dimineața era întrebuințat pentru serviciul de transport al răniților și că ne serveam de el la transportul combustibilului la tractoare pentru care legea nu cere permis special"²⁰. Referitor la această speță, am identificat o telegramă a Ministerului Apărării Naționale, Direcția Justiției Militare, care ruga a se comunica direct Direcției rezultatul instanței²¹. Telegrama trimisă de Ministerul Apărării Naționale denotă faptul că scrisoarea trimisă Mareșalului a avut rezultatul așteptat de fostul edil.

Din fișa personală identificată în Arhivele CNSAS, aflăm că la puțin timp după instaurarea regimului comunist în România, mai exact la 16 august 1952 Ștefan Haghi Ștefan a fost încarcerat în cadrul ordinului 490 și întrucât depășea vârsta pentru a fi încadrat pentru penitenciar, i s-a fixat domiciliu obligatoriu în Vaslui.

Într-un document din anul 1962 se menționează despre Ștefan Haghi Ștefan care "ascunde și astăzi câteva mii de cocoșei de aur și câteva milioane în Anglia și că așteaptă cu nerăbdare să vină americanii să salveze averile"²². Aceste amenințări scrise la peste 10 ani de la instaurarea comunismului, denotă cât de puternică a fost imaginea sa, ca fiind un om influent și foarte înstărit. Potrivit istoriei orale, Ștefan Haghi Ștefan era denumit în timpul perioadei interbelice "primarul celor 100 de case".

Pe 30 ianuarie 1968 își completează testamentul prin care va oferi întreaga sa avere nepoatei sale, Veronica Manoilescu, despre care spune că "a avut grijă de

¹⁹ Fond ACNSAS, Dosar Informativ 404948, V. 2, f. 31

²⁰ Fond ACNSAS, Dosar Informativ, nr. 404948, V.2, f. 31

²¹ *Ibidem*, f. 34

²² *Ibidem*, f. 48

mine și de soția mea în ultimii ani grei ai vieții noastre²³. Fostul edil al orașului Galați se va stinge la 28 iunie 1972, la București²⁴.

Ștefan H. Ștefan

²³ Testamentul lui Ștefan H. Ștefan, document oferit cu bunăvoința domnului prof. univ. dr. Ionel Ene.

²⁴ Certificatul de deces al lui Ștefan H. Ștefan, document oferit cu bunăvoința domnului prof. univ. dr. Ionel Ene.

Testamentul meu.

Subscrisul Ștefan Ștefan domiciliat în București
 strada Paris 42 lasca legatar universal asupra
 averii mele pe nepoata mea Veronica Al Manvile
 din București și Filimon Ștefan 23 care cu un devotam
 rar întotdeauna a avut grijă de mine și de totis mea,
 în ultimii ani grei ai vieții noastre.

A fost pentru noi ca cu totul îmi, împreună și cu
 nepoata mea Florina și sora ei Andrii singura
 mângâiere. Fără ajutorul lor n-aș fi putut
 exista până la vârstă asta.

Și rog să aibă grijă de totis mea în cazul în care îmi va
 supraviețui așa cum a avut și altă dată când eu am
 fost puțin în situația de a nu o putea ajuta.

Dacă va realiza ceva din tot ce am adunat eu și din
 ce va realiza să dea nepotei mele Carmen Hie fiind
 că ea în limitele posibilității îmi ne a ajutat după
 puterea ei.

Rog pe nepoata mea Veronica să mă certe dacă
 re-ă date au făcută cu ceva. Multumesc și lui
 Alex Manvile pentru sprijinul ce mi-a dat.

Rog să fie înmormântat cât de simplu și
 acolo unde va crede nepoata mea.

Scris și redactat de mine făcut în București astăzi
 Ștefan Ștefan 30 Iunie 1968

Testamentul lui Ștefan H. Ștefan, document oferit cu bunăvoință domnului
 prof.univ.dr. Ionel Ene

Nr. _____

FIȘE PERSONALA

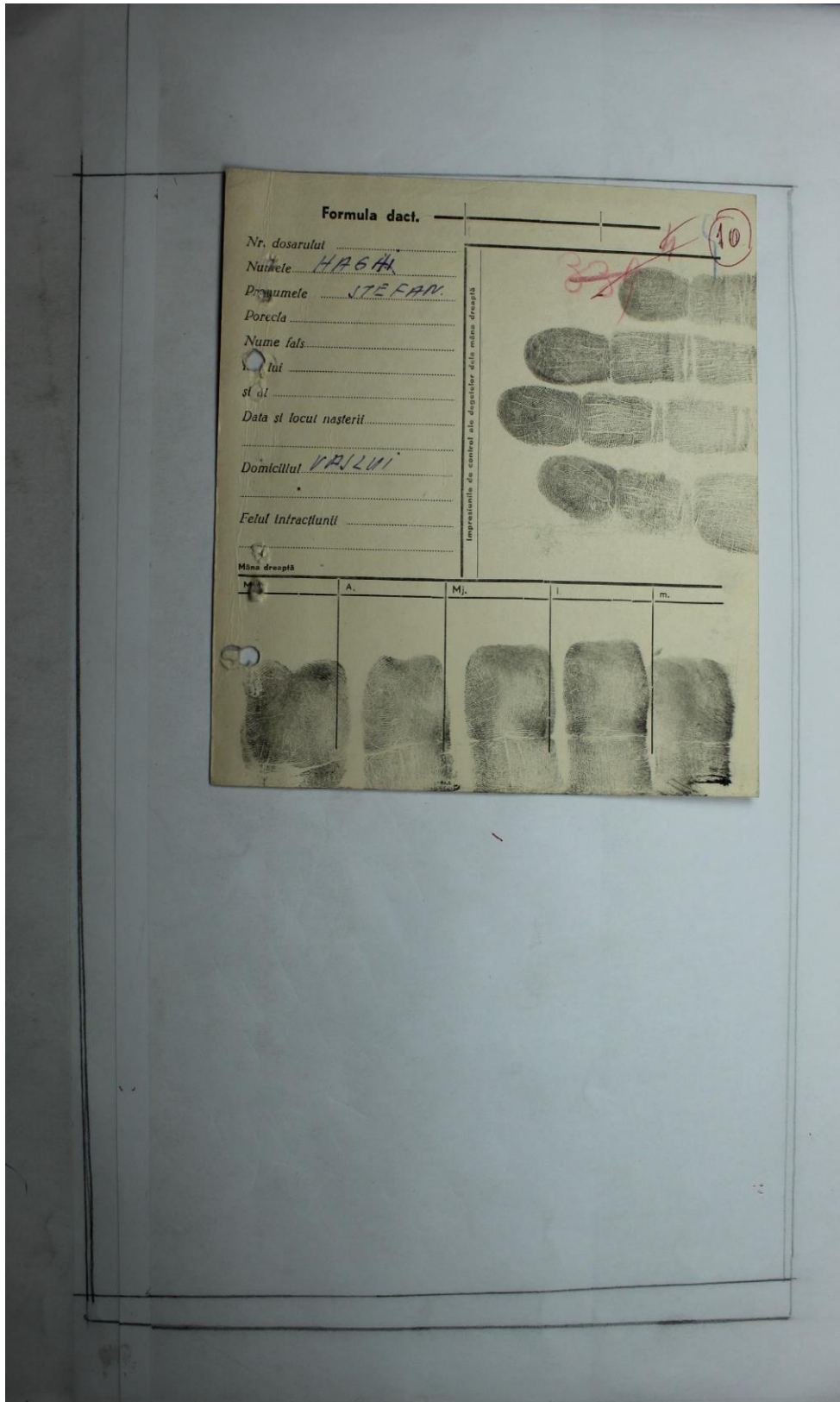
Categoria: art. 1 al _____
 Decizia Nr. _____

Numele și Prenumele ȘTEFAN HAGHI ȘTEFAN
 Adresa la darea deciziei _____
 Profesiunea la „ „ Ad. Bloc

I. Date de stare civilă:
 Născut la: anul 1880 luna decembrie ziua 1
 în comună 18. Omea Raionul Becan Regiunea Buc
 Fiul lui Ștefan și al Floarea de profesie merci.
 Domiciliat în Buc. St. Sf. Spiridon 40
 Casătorit cu Sofia - m. hain copii (fete, băieți) _____
 Cetățenia Rus. origina socială _____
 Studii licențiat drept.
 Situația militară _____

Bul. de Identitate: Seria DC, Nr. 196249 eliberat de C.M.C. Circumscripția 21 Militară

II. Date cu caracter informativ:
 Domiciliu anterior 7. Tochi Jmsca 22
 Starea materială în prezent _____
 În trecut 3 copii case - 9 ha. nr. 50 ha pământ.
 Expulzat — naționalizat (ce și unde) 3 copii case - 2 galaxii - 15. Sf. Vasile din Moscova - 1944
1. Apariție Dimitrie dinu, 1
 Apartenența politică în trecut și în prezent Membr. al C.C. nr. 1525
 Condamnări suferite N4
 Funcțiuni ocupate (când și unde) 1934-44. membr. J.C. nr. 1
 Ce limbi cunoaște franceză

367 ji
17

Data în lan noastră
Astăzi 4.11.52
Ștefan Haghi

DECLARAȚIE

Subsemnatul Haghi Ștefan născut în com. Șg. Cerna raionul Reg. Bacau în anul 1880 luna Decembrie ziua 1, fiu (că) lui Ștefan și al Ștefania am luat cunoștință că în conformitate cu Decizia M.A.I. Nr. 322/951, nu mai am dreptul să locuiesc în București raionul J. Boteșcu

Mă oblig să părăsesc localitatea în termen de 1 zile, și să mă stabilesc în Șoslu raionul _____

Mi s'a adus la cunoștință că în caz de nerespectare a prezentei declarații, sau dacă voi părăsi localitatea unde mă stabilesc fără aprobarea prealabilă a Milităiei, voi suferi sancțiunile prevăzute de art. 7 din Decretul Nr. 243/950, care mi s'a citit.

Drept care dau prezenta declarație.

Semnătura _____
Domiciliul București șt. Șf. Ap. otol. 40

e. 3758 Formular 8/352

Documente din Arhiva CNSAS, cota P. 65659